

ӘОЖ 616.314-007.24-053.2

БАЛАЛАРДАҒЫ ЖАҚ-БЕТ ҚИСАЮЫН ЕМДЕУ ЖӘНЕ АЛДЫН АЛУ

Әділғазы Медғат

студент, стоматология факультеті, С.Д. Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медициналық университеті, Алматы қ., Қазақстан

Ғылыми жетекші: Омарбаева А.Н.

Бұл мақалада балалардағы жақ-бет қисаюының пайда болу себептері мен даму ерекшеліктері талданды. Ерте жастағы тістем бұзылыстарының жиі кездесетіні және олардың баланың жалпы дамуына әсер ететіні көрсетілді. Алдын алу мен ерте диагностиканың рөлі ерекше екені атап өтілді. Ортодонтиялық бақылау және ата-аналардың ақпараттануы балалардың жақ-бет жүйесінің қалыпты дамуын қамтамасыз етуге көмектесетіні анықталды.

Кілт-сөздері: тістем бұзылысы, жақ-бет қисаюы, балалар стоматологиясы, ортодонтиялық профилактика.

Кіріспе

Жақ-бет жүйесінің дұрыс қалыптасуы баланың физиологиялық және психологиялық дамуының негізгі көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Қазіргі таңда балалар арасында тістем бұзылыстары мен жақ қисаюларының жиілігі жылдан-жылға артып келеді. Бұл мәселе тек стоматологтардың ғана емес, жалпы медицина мен қоғамның назарын қажет ететін өзекті тақырыпқа айналды. Балалардағы жақ-бет қисаюы шайнау, сөйлеу, тыныс алу функцияларын бұзып қана қоймай, бет симметриясының өзгеруіне, эстетикалық кемшіліктерге, сөйлеу ақауларына және психологиялық комплекстердің қалыптасуына әкеледі.

Зерттеулер көрсеткендей, мектеп жасына дейінгі және бастауыш сынып оқушыларының шамамен 60–75%-ында тістем бұзылыстары кездеседі. Мұндай жағдайлардың жиілеу себебі – урбанизация, тамақтану құрылымының өзгеруі, баланың өмір салтының пассивтенуі және зиянды әдеттердің артуы. Ұзақ уақыт саусақ сору, ауыз арқылы тыныс алу, бөтелкемен ұзақ тамақтандыру, ерін немесе тілдің қате орналасуы сияқты факторлар жақ сүйектерінің физиологиялық дамуын тежейді.

Бұл мәселенің өзектілігі – егер жақ-бет жүйесінің дамуындағы ауытқулар ерте кезеңде анықталмаса, тұрақты тістердің шығуы кезінде күрделі

морфологиялық және функционалдық өзгерістерге алып келеді. Мұндай жағдайда ортодонтиялық түзету тек ұзақ мерзімді және қымбат емдеу арқылы ғана мүмкін болады. Сондықтан, балалардағы жақ-бет қисаюының алдын алу және ерте кезеңде түзету шараларын ұйымдастыру — қазіргі стоматологияның негізгі міндеттерінің бірі.

Мақсат: балалардағы жақ-бет қисаюының даму себептерін, жиілігін және емдеу мен алдын алу әдістерін зерттеу.

Материал және зерттеу әдістері

Зерттеу Алматы қаласындағы стоматологиялық клиникаларда 6–12 жас аралығындағы 100 бала арасында жүргізілді. Балалар клиникалық тексеруден өтті және ата-аналарға сауалнама таратылды. Сауалнамада тістем бұзылысының ықтимал себептері: зиянды әдеттер, тыныс алу ерекшеліктері, сүт тістерінің мерзімінен бұрын түсуі, тұқым қуалаушылық және тамақтану сипаты қамтылды.

Клиникалық зерттеу барысында әр баланың бет симметриясы, тіс қатарының пішіні, шайнау түрі және тыныс алу жолдарының жағдайы бағаланды. Сонымен қатар, балалардың жалпы соматикалық жағдайы мен логопедиялық статусы ескерілді. Алынған деректер SPSS және Microsoft Excel бағдарламаларында өңделіп, пайыздық талдау жүргізілді.

Нәтижелер мен талқылау

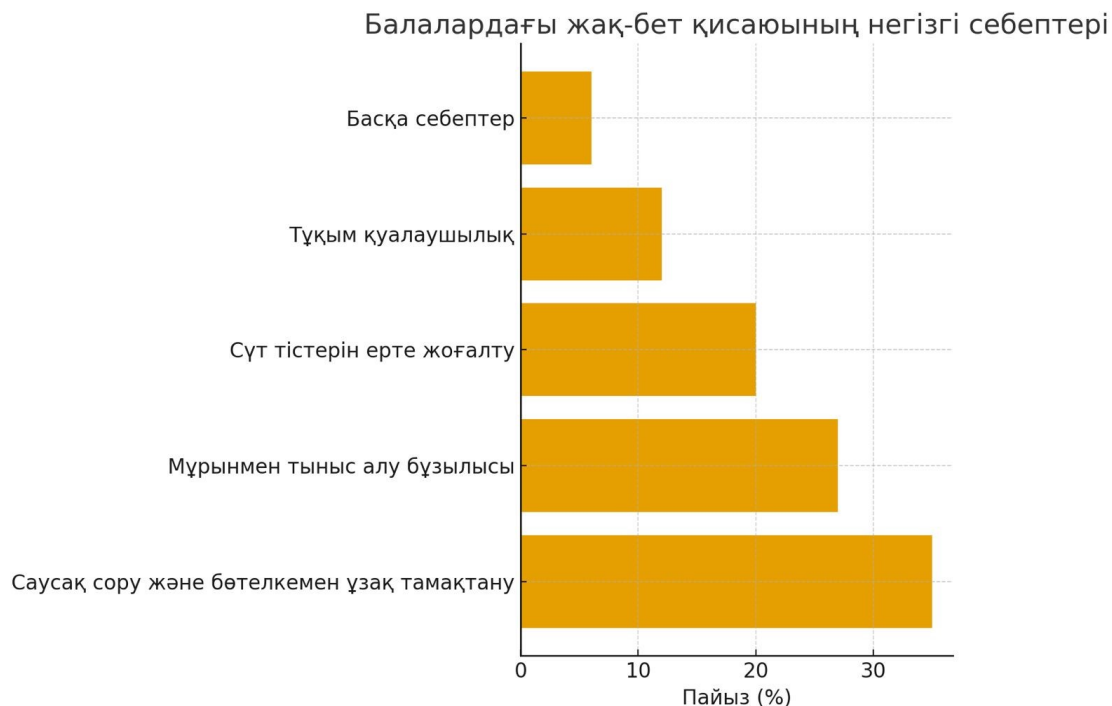
Зерттеу нәтижелері бойынша, балалардың 64%-ында тістем бұзылыстары анықталды. Оның ішінде ашық тістем – 19%, терең тістем – 23%, бүйірлік қисаюлар – 22% құрады. Тістем бұзылыстарының негізгі себептері ретінде зиянды әдеттер (саусақ сору, тілдің қате орналасуы) – 35%, мұрынмен тыныс алудың бұзылуы – 27%, сүт тістерінің ерте түсуі – 20%, тұқым қуалаушылық факторлар – 12%, ал басқа себептер – 6% құрады.

Зерттеу барысында анықталған тағы бір маңызды жайт — ата-аналардың басым бөлігі (шамамен 70%) баланың тістем бұзылысының алғашқы белгілерін байқаса да, маманға тек эстетикалық өзгерістер байқалған кезде ғана жүгінетінін көрсетті. Бұл ерте профилактиканың жеткіліксіздігін айғақтайды.

Физиологиялық тұрғыдан тістем бұзылыстары шайнау функциясының төмендеуіне, ас қорыту жүйесінің бұзылыстарына, сөйлеу мүшелерінің дамуының тежелуіне және тыныс алу жолдарының қалыпты жұмысына кедергі келтіреді. Психологиялық тұрғыдан алғанда, бет пішінінің асимметриясы мен эстетикалық өзгерістер балалардың өзін-өзі бағалауын төмендетіп, ұялшақтық пен сенімсіздік тудырады.

Жақсы нәтижелерге жету үшін ерте кезеңде кешенді профилактикалық жұмыс жүргізудің маңызы зор. Атап айтқанда, ата-аналарды ақпараттандыру, зиянды әдеттердің алдын алу, дұрыс тамақтану мәдениетін қалыптастыру және бұлшықеттік жаттығуларды үйрету қажет. Сонымен қатар, мектепке дейінгі

ұйымдар мен бастауыш сыныптарда профилактикалық стоматологиялық скрининг жүргізу – маңызды шаралардың бірі.

1-сурет

Баланың тіс-жақ жүйесінің қалыпты дамуын қадағалау үшін жүйелі түрде ортодонт дәрігеріне қаралып тұру ұсынылады. Тіс-жақ ақауларының алдын алу – тек медициналық емес, сонымен бірге әлеуметтік және тәрбиелік мәні бар кешенді жұмыс. Ерте жастан дұрыс дағдыларды қалыптастыру арқылы баланың жалпы денсаулығын, психологиялық жайлылығын және өмір сапасын арттыруға болады.

Қорытынды:

1.Балалардағы жақ-бет қисаюы кең таралған патология болып табылады және оның дамуында зиянды әдеттер, тыныс алу бұзылыстары мен сүт тістерінің мерзімінен бұрын түсуі маңызды рөл атқарады.

2.Ерте диагностикалау және профилактикалық шаралар қолдану арқылы күрделі ортодонтиялық емнің алдын алуға болады.

3.Балалар стоматологиясында ата-аналар мен педагогтардың қатысуымен түсіндіру және алдын алу жұмыстарын жүйелі түрде жүргізу қажет.

4.Жақ-бет қисаюының алдын алу – тек медициналық емес, әлеуметтік маңызы бар міндет, себебі ол баланың физикалық, психологиялық және әлеуметтік дамуына тікелей әсер етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Graber L.W., Vanarsdall R.L., Vig K. Orthodontics: Current Principles and Techniques. – Elsevier, 2021. – 986 p.
2. Proffit W.R., Fields H.W., Sarver D.M. Contemporary Orthodontics. – 6th ed. – Elsevier, 2019. – 758 p.
3. Moyers R.E. Handbook of Orthodontics. – Chicago: Year Book Medical Publishers, 2016. – 320 p.
4. Ходак Н.А. Балалардағы тістемнің бұзылу ерекшеліктері. – Мәскеу: Академия, 2021. – 134 б.
5. Копейкин В.Н., Рябушко И.В. Детская ортодонтия. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2018. – 412 б.
6. Maspero C., Abate A., Cavagnetto D. Orthodontic Treatment in Growing Patients. // Int. J. Environ. Res. Public Health. – 2020. – Vol. 17(23). – P. 8902–8911.
7. WHO. Oral Health Fact Sheet. – 2021. – <https://www.who.int/oral-health>
8. Bishara S.E. Textbook of Orthodontics. – Philadelphia: W.B. Saunders Company, 2015. – 640 p.
9. Ahmady S., Khajeali N., Kalantarion M. Relation between early orthodontic treatment and functional outcomes in children. // BMC Oral Health. – 2021. – Vol. 21(3). – P. 110–119.
10. Proffit W.R. Early Intervention in Developing Malocclusions. // Am. J. Orthod. Dentofacial Orthop. – 2018. – Vol. 153(2). – P. 175–184.

ЛЕЧЕНИЕ И ПРОФИЛАКТИКА ДЕФОРМАЦИЙ ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ОБЛАСТИ У ДЕТЕЙ

Адилгазы Медгат

Научный руководитель: Омарбаева А.Н.

В статье рассматриваются причины, методы лечения и профилактики деформаций челюстно-лицевой области у детей. Установлено, что ведущими факторами являются вредные привычки, нарушение носового дыхания и ранняя потеря молочных зубов. Ранняя ортодонтическая коррекция и информирование родителей повышают эффективность профилактики..

Ключевые слова: аномалия прикуса, ортодонтическое лечение, дети, профилактика, челюстная деформация.

THE TREATMENT AND PREVENTION OF MAXILLOFACIAL DEFORMITIES IN CHILDREN

Adilgazy Medgat

Scientific supervisor: Omarbaeva A.N.

This article discusses the causes, treatment, and prevention of maxillofacial deformities in children. The study found that harmful habits, early loss of deciduous teeth, and breathing disorders are major contributing factors. Early orthodontic intervention, muscle exercises, and parental awareness can significantly reduce the incidence of deformities..

Keywords: malocclusion, orthodontic treatment, children, prevention, jaw deformity.

REFERENCES

1. Graber L.W., Vanarsdall R.L., Vig K. Orthodontics: Current Principles and Techniques. – Elsevier, 2021. – 986 p.
2. Proffit W.R., Fields H.W., Sarver D.M. Contemporary Orthodontics. – 6th ed. – Elsevier, 2019. – 758 p.
3. Moyers R.E. Handbook of Orthodontics. – Chicago: Year Book Medical Publishers, 2016. – 320 p.
4. Khodak N.A. Features of Malocclusion in Children. – Moscow: Academia, 2021. – 134 p.
5. Kopeikin V.N., Ryabushko I.V. Pediatric Orthodontics. – Moscow: GEOTAR-Media, 2018. – 412 p.
6. Maspero C., Abate A., Cavagnetto D. Orthodontic Treatment in Growing Patients. // International Journal of Environmental Research and Public Health. – 2020. – Vol. 17(23). – P. 8902–8911.
7. World Health Organization. Oral Health Fact Sheet. – 2021. – Available at: <https://www.who.int/oral-health>
8. Bishara S.E. Textbook of Orthodontics. – Philadelphia: W.B. Saunders Company, 2015. – 640 p.
9. Ahmady S., Khajeali N., Kalantarion M. Relation between Early Orthodontic Treatment and Functional Outcomes in Children. // BMC Oral Health. – 2021. – Vol. 21(3). – P. 110–119.
10. Proffit W.R. Early Intervention in Developing Malocclusions. // American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics. – 2018. – Vol. 153(2). – P. 175–184.